

A HÁTLAGON

AZ ÓRIÁS SZITAKÖTŐ
LÁRVÁJA NAPHALIVADÉ-
KOT ZSÁKMÁNYOL

Minél melegebben tűz a nap, an-
nál élénkebbek, annál ritkáb-
ban szállnak le a növényzet-
re pihenni a szitakötők. Táp-
lálékukat, a repülő rovarokat a leve-
gőben ragadják meg, és ott falják fel
őket. Némelyik faj a párást vagy a
peterakást is röptében intézi el.

A kifejlett szitakötőkhöz hasonlóan
a lárvák is ragadozók, ők persze
nem a levegőben, hanem a vizek
mélyén lesnek áldozataikra. Az *óriás
szitakötő* (Anax impemtor) lárvájá-
nak zsákmánya lehet vízben élő ro-
varlárva, ebihal vagy gőtelárva, és
néha halivadék is.

Zsákmányszerzésüket szolgál-
ja sajátos fogókészülékük, az alsó
ajakból kialakuló *fogóálarc*. Ezzel ra-
gadják meg a zsákmányt. A fogóá-
larc alapeleme az állal ízesül, nyu-
galmi állapotban hozzálapul a test
hasoldalához és eltakarja a szájszer-
veket. Ehhez ízesül egy, legtöbbször
háromszögletű középlemez, amely-
nek az elején két, erős fogakkal fel-
szerelt, mozgatható oldalmez ül. Ha a
lárva megpillantja zsákmányát, az alap-
és középlemez közötti csuk-
lóval kipattintja fogókészülékét, és
erős kampóival megragadja a pré-
dát. A lárvák megkülönböztetésekor
az álarc a legfőbb ismertetőjegy.

A kisebb méretű szitakötőlárvák ál-
arcát fénymikroszkóppal is megvizs-
gálhatjuk: a rovarot néhány csepp víz-
ben tárgylemezre helyezve a feje alól
finom tüvel előhúzzhatjuk az álarcot. A
fedőlemezzel leborított álarcot az ál-
lat nem tudja visszahúzni, így hosz-
szabb ideig is megfigyelhetjük a mik-
roszkóp alatt. Ha kellő körültekintés-
sel végezzük e műveletet, a lárva
sértetlen marad a vizsgálat közben.

Kép és szöveg:
KRISKA GYÖRGY

FIGYEL MÉBE AJÁNL JUK!

A TELEVÍZIÓK MŰSORAIBÓL

■ **Kallós Zoltán** erdélyi néprajzkuta-
tóval, népzene gyűjtővel hallhat-
nak beszélgetést **június 7-én
21.35-kor** a **Duna Tévében** **Ne-
künk kötelességünk ezt a kultú-
rát éltetni** címmel. Az interjúban
szó esik a tudós munkásságáról,
arról, hogy milyen körülmények
között dolgozott hajdanán, és mi-
lyen lehetőségei vannak napjaink-
ban. Van-e még lehetőség meg-
menteni a táj kulturális értékeit?
Kik őrzik, kik ismerik a hagyomá-
nyokat? – Ezekre a kérdésekre is
választ kaphatunk a filmből.

■ Ötrészes francia dokumentum-
film-sorozat a **Titkos akták**,
amelyben Adolf Eichmann, Martin
Bormann, Josef Mengele, a ká-
pók, valamint a túlélők bosszúter-
ve a központi téma. A **június 7-én
20.55-kor** kezdődő első rész Adolf
Eichmann-nak, Hitler „zsidóügyi
szakértőjének” életútját követi vég-
ig. Ő volt az, aki 1942. január 20-
án a Berlin melletti wannsee-i vil-
lában ismertette az Endlösung ter-
vezetét. A második világháború
után Eichmann-nak nyoma ve-
szett, s csak 1960-ban tudták azo-
nosítani az Argentínában álnéven
élő háborús bűnöst. A sortozatot a
Spektrum Televízióban láthatják.

■ **Dinoszauruszok – A föld urai**
címmel brit ismeretterjesztő filmet
tűz műsorára **június 8-án 19.25-
kor** a **tv2**. A film a hatalmas mére-
tű őshüllők nyomába ered. Meg-
tudhatjuk, milyenek voltak, mivel
táplálkoztak, s a fellelt csontok,
lábnyomok alapján miképpen re-
konstruálták a hüllőket.

■ A **Fortyogó földkéreg** című öt-
részes ausztrál ismeretterjesztő
filmsorozaton Jacques Durieux
vulkanológus kíséri végig a nézőt.
Bemutatja a földkéreg felszínét
alakító legismertebb tűzhányókat,
a hajdani legendás vulkánkitöré-
seket és napjaink legveszélyezte-
tettebb területeit. Vulkánézőben
járunk az Északi-sark közelében,
a Vezúv lábánál és a Csendes-
óceán szigetvilágában. A sorozat
első részét **június 8-án 13.55-kor**
láthatják a **Spektrumon**.

■ **Podolin – Podolinec** címmel ma-
gyar ismeretterjesztő film szól a
Poprád közeli hangulatos telepü-
lésről, amelynek neve hallatán
Krúdy álmódó, itt játszódó törté-
netei juthatnak eszünkbe. Podolin
a XII. században kialakult határát-
kelőhely, amelyet a tatár pusztítás
után IV. Béla leánya, Kunigunda,
a lengyel király felesége építtetett

újja, Zsigmond pedig szabad kirá-
lyi várossá emelte. A híres podoli-
ni takácsok, akik lengyelek voltak,
sok emléket hagytak a városban.
A film a **Duna Televízióban** látha-
tó **június 9-én 13.30-kor**.

■ A millennium alkalmából nyit az
idén tavasszal a *Budapesti Törté-
neti Múzeumban* a *Magyarország
zenekultúrájának ezer évét* bemu-
tató rendkívül látványos és termé-
szetesen hangzó eszközökben is
bővelkedő kiállítást. Az **m2** filmje –
június 10-én 18.55-kor – ezt a ki-
állítás mutatója be a nézőknek. A
zenetörténeti kuriózumokat, do-
kumentumokat, tárgyakat, művé-
szeti emlékeket úgy tekinthetik
meg a tévénézők, hogy közben a
legautentikusabb szakértőtől *Kár-
páti János* zenetörténészről hall-
hatják a magyarázatot. A műsor a
kiállítás címét – **Symphonia Hun-
garorum** – választotta címéül.

NYITVA A PÁL- VÖLGYI BARLANG

Négyéves felújítás után nemrégiben
újra megnyitották a közönség előtt
a Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz tar-
tozó Pálvölgyi-cseppkőbarlangot. A
felújítás nem bolygatta meg a bar-
langban telelő fokozottan védett de-
nevéreket. Hétfő kivételével minden
nap 10 és 16 óra között indítanak öt-
ven perces túrákat.

AZ ÉV MÚZEUMA

A Múzeumi Világnapon kiosztották *Az év múzeuma* kitüntető címet, ame-
lyet immár ötödik alkalommal hirdetett meg a Pulszky Társaság és a Ma-
gyar Múzeumi Egyesület. A pályázatot országos gyűjtőkörű és regionális,
tematikus múzeumok számára hirdették meg. Az idén az első kategóriában
a *szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum*, a második kategóriában a
Gödöllői Városi Múzeum kapta az elismerést. A zsűri szerint a Szabadtéri
Néprajzi Múzeum elsősorban a Bakony, Balaton-felvidék tájegység szak-
mailag megalapozott felépítéséért, valamint a látogatóbarát programokért
kapta a kitüntető címet. A Gödöllői Városi Múzeum az épület teljes felújítá-
sa után elkészített színvonalas állandó kiállításokért és a helyi kulturális
életben játszott szerepéért kapta meg az elismerést.

A fődíjon kívül *különdíjakat* is osztottak, így a *Közlekedési Múzeum*, a *sop-
roni Központi Bányászati Múzeum*, a *Kiskun Múzeum* (Kiskunfélegyháza),
a *zalaegerszegi Gőcseji Múzeum* is a kitüntetettek között szerepelt. A zsű-
ri további kilenc intézményt jutalmazott elismerő oklevéllel.

Előfizetés!

ÉLET & TUDOMÁNY
megrendelhető

■ **ÉT-on-line:** <http://www.eletestudomany.hu>;
■ **ÉT-archívum:** <http://www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv>

■ a kiadónál
(tel.: 266-9290,
fax: 318-6668),

■ a könyvtárban
(fax/tel.:
267-2780),

■ a szerkesztőségben
(fax/tel.: 338-2472)
E-mail: eltud@elender.hu

■ információk,
reklamációk:
317-9999.